ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئاتاقلىق شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن نەمۇنىلەر

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر

ئۆمۈر مەنزىللىرى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئاتاقلىق شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىدىن نەمۇنىلەر

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر

ئۆمۈر مەنزىللىرى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

生活的历程：维吾尔文/阿布都热依木·吾提库尔著. —乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.6（2009.2 重印）
ISBN 978—7—228—11683—6

Ⅰ.生… Ⅱ.阿… Ⅲ.诗歌—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ. Ⅰ227

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2008）第 081054 号

作　　者	阿布都热依木·吾提库尔
责任编辑	阿不都热合曼·艾白，艾则孜·吐尔迪
责任校对	古丽夏尔·尼格买提
特约校对	外力·杂依东
封面设计	艾克拜尔·沙力
出版发行	新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	0991—2827472
邮政编码	830001
印　　刷	新疆新华印刷二厂
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	6.25
插　　页	4
版　　次	2008 年 7 月第 1 版
印　　次	2009 年 2 月第 2 次印刷
印　　数	5001—8000 册
定　　价	18.00 元

نەشرىياتتىن

شائىر ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر 1923 ـ يىلى 7 ـ ئايدا قۇمۇل شەھەرىدە تىلەش ئىسىملىك سودىگەر ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇ ئاتا ـ ئانىسىدىن كىچىك چېغىدىلا يېتىم قالغاچقا، دادىسىنىڭ دوستى ئوقۇمۇشلۇق سودىگەر ئوسمان ھاجى ئائىلىسىدە چوڭ بولغان. ئۇ دەسلەپ قۇمۇلدا دىنىي مەكتەپتە ئوقۇغان. ئۇرۇش مالىمانچىلىقى ۋە تۇرمۇش ئېھتىياجى تۈپەيلى ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن بىللە قۇمۇلدىن ئايرىلىپ، ئىلگەرى- كېيىن بولۇپ، گەنسۇنىڭ جيۇچۈەن ۋىلايىتىگە ۋە ئاقسۇنىڭ ئۇچتۇرپان ناھىيىسىگە كۆچۈپ بارغان. ئۇچتۇرپاندا پەننىي مەكتەپكە كىرىپ ئوقۇغان. 1936 ـ يىلى ئۈرۈمچىگە كېلىپ، ئۆلكىلىك 1 ـ گىمنازىيىگە ئوقۇشقا كىرگەن. 1939 ـ يىلى بۇ مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ سابىق شىنجاڭ ئىنستىتۇتىغا ئوقۇشقا كىرگەن. 1942ـ يىلى ئوقۇشنى تاماملاپ، ئۆلكىلىك قىزلار مەكتىپىدە ئوقۇتقۇچىلىق قىلغان. 1945 ـ يىلدىن 1949 ـ يىلىغىچە مەتبۇئات ئورۇنلىرىدا ئىشلىگەن. 1950 ـ يىلدىن كېيىن خېلى يىللارغىچە تەرجىمانلىق، تەتقىقات ۋە ئوقۇتقۇچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان. 1970 ـ يىللارنىڭ ئاخىرلىرىدىن باشلاپ شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى مىللەتلەر ئەدەبىياتى تەتقىقاتى ئىنستىتۇتىنىڭ ئالىي تەتقىقاتچىسى بولۇپ ئىشلىگەن. 1995 ـ يىلى 10 ـ ئاينىڭ 5 ـ كۈنى ئۈرۈمچىدە 72 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر ئەدەبىيات ساھەسىگە 1940 ـ يىللىرى شېئىر ئارقىلىق كىرىپ كەلگەن. ئۇ شۇنىڭدىن تارتىپ ئىزچىل تۈردە شېئىر ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ، بۇ ساھەدە زور مۇۋەپپەقىيەتلەرنى قولغا

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

كەلتۈرگەن، شۇنداقلا ئۇيغۇر هازىرقى زامان شېئىرىيىتىنىڭ ئالدىنقى قاتارىدىكى ۋەكىللىرىنىڭ بىرىگە ئايلانغان. ئۇنىڭ «تاڭ شاماللىرى»، «ياخشى»، «مەن ئاق بايراق ئەمەس» قاتارلىق شېئىرلىرى، «ئۇلۇغ ئانا ھەققىدە چۆچەك»، «قەشقەر كېچىسى» قاتارلىق داستانلىرى هازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدە ئالاھىدە ئورۇن تۇتىدۇ.

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر 1980 ـ يىللاردىن تارتىپ بەدىئىي جەھەتتىكى تالانتىنى تارىخىي رومان ئىجادىيىتىگە قارىتىپ «ئىز»، «ئويغانغان زېمىن» رومانلىرىنى يازغان. بۇ رومانلار ئۇيغۇر رومانچىلىقىنىڭ شەكىللىنىشىگە ئاساس سالغان رومانلار بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر يەنە «تۈركىي تىللار دىۋانى»، «قۇتادغۇ بىلىك» قاتارلىق نادىر كلاسسىك ئەسەرلەرنى هازىرقى زامان ئۇيغۇر تىلىدا نەشرگە تەييارلاش ئىشىدا ئالاھىدە تۆھپە قوشقان تەتقىقاتچى.

هازىرغا قەدەر ئابدۇرېھىم ئۆتكۈرنىڭ «يۈرەك مۇڭلىرى» (1946 ـ يىلى، لەنجۇ)، «تارىم بويلىرى» (1948 ـ يىلى، تيانشان نەشرىياتى) ناملىق شېئىرلار توپلىمى، «قەشقەر كېچىسى» (1980ـ يىلى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) ناملىق داستانى، «ئۆمۈر مەنزىللىرى» (1985ـ يىلى، شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى) ناملىق شېئىرلار توپلىمى، «ئىز» (1985 ـ يىلى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى)، «ئويغانغان زېمىن» (ئىككى قىسىم، 1988 ـ، 1994 ـ يىللىرى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) ناملىق رومانلىرى، «خەزىنىلەر بوسۇغىسىدا» (1996ـ يىلى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى) ناملىق ئىلمىي ماقالىلەر توپلىمى نەشر قىلىنغان.

بۇ توپلامغا شائىر ئابدۇرېھىم ئۆتكۈرنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرىگە ئىگە لىرىك شېئىرلىرى كىرگۈزۈلدى.

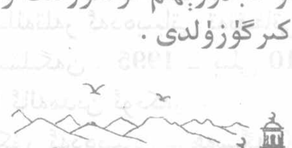

مۇندەرىجە

سالام دەڭ 1
تاڭ شامالىلىرى 3
تەلكە ھەققىدە قوشاق 5
ئايلىناي 7
چىللاڭ خورىزىم، چىللاڭ 8
ئەي تولۇن قىز 9
قەلەمگە 12
بۆشۈك ئەللىيى 14
كېچەش 17
كوچا يولىدا بىر تۈن 19
مۇزلىغان شەھەر 21
باھار چىللايمەن 23
ئۇچراشقاندا 25
غەزەل 27
جەنۇبقا خەت 28
ئەلۋىدا ساگا 29
ياشلىق 31
يۇرتۇم قالدى 34
كەل ـ كەل سابا.. 36
ئارمان نېمە 37
كىشەن 38
يېتەر، ئەي چەرخ 39

قايتىش 40
تاماكا بايان 42
خەجلە، خائىنلار خەجلە 44
مۇھەببەت ھەققىدە غەزەل 45
تاڭ زىياسى يوقمىدۇر 46
خەلق ماقاللىرىدىن ئىقتىباسلار 47
قەلبىم باھار 49
ۋىجدان دەۋىتى 50
سەجدىگاھىمغا 51
مەڭگۈ شۈكرانىم تولا 52
شائىر دوستۇمغا 53
مەي بولمىدى 54
فۇرقەتكە مۇشائىرە 55
توۋا دەپ تۇتتۇم ياقا 56
كۆز كېچىسى 58
«ئىت ئۈرەر، كارۋان يۈرەر» 60
يالقىن غەزىلىگە مۇخەممەس 61
مۇختەمىلات 63
غەزەل 64
نەۋائىي غەزىلىگە مۇخەممەس 65
باھار ۋەسلىگە مۇشتاقلىق 67
يانغۇسى تاڭ مەشئىلى 68
ئەسسە گۈل باغىدىن سابا 69
گۈل ئەمەسكەن ياشلىقىم 70
ئىچەي قەشقەر شارابىدىن 71
بابۇر غەزىلىگە مۇشائىرە 72
ئاق ئەمەس ساچىمدىكى 73
تېپىلماس 74
قىتئەلەر 75

كېرەك بولسا 77
غەنىيمەت 78
ياخشى 79
ياڭرات ۋەتەن مۇقامنى 80
تېخى كۆپ ئىمتىھان شۇنچە 81
باھار كەلدى 82
خۇشلۇقۇم 83
خۇش مۇبارەك بۇ ئىشىڭ 84
بۇيلۇق 86
ئىدىقۇت 89
بىزەكلىك 91
سەرلەۋھىسىز شېئىرلار 93
ئۆمۈر ھەققىدە مۇخەممەس 95
بوغدا ئانام 99
خاسىيەتلىك ئۇچرىشىش 101
ئەينەك 103
تۇۋا دەيمەن، تۇۋا 104
بالام بولسا، شۇنداق بولسا 107
يىراقتىن خەت 109
ئەسسالام، ئەي قەشقىرىم 114
قەشقەر گۈزەللىگە 115
قەشقەر قىزى 116
مەن ئاق بايراق ئەمەس 117
ئاھ، مۇئەللىم، مۇئەللىم 121
ياشناۋەر، سۆيۈملۈك بوغدا 123
ئەلۋىدا، ئەي نەغمە ئۇستازى 125
سايە 127
باھار ھەققىدە غەزەل 128
مەرھۇم ئەھمەت ئۆمەرگە مەرسىيە 129

بىر يۇلتۇز ئۆچتى 130
شائىر تىيىپچان ئېلىيوفقا مەرسىيە 131
سالام، يۇرتۇم 133
سالام، قەشقەر 136
مەرھابا 137
نورۇز بەزمىسىگە نەزمە 139
پامىر تۇلپارىغا 142
دوستۇم تۇردى سامساققا مەرسىيە 144
مەلىكە ئامانىسا ھەيكىلىنى كۆرۈپ 145
يېشىل قارىغايلار 146
ئون يېشىڭغا مۇبارەك 148
دوستۇم غۇلام غوپۇرىغا مەرسىيە 151
پارچە 152
رۇبائىيلار(1) 153
رۇبائىيلار (2) 157

نەسرلەر

دېڭىزدىن سادا 178
باشئەگىم 180
شېئىر ۋە شائىر 183
قاشتېشىغا مەدھىيە 186
بوغدادىن سادا 190

سالام دەڭ

يەلپۈنۈپ ئۆتكەن شاماللار، قۇلاق سېلىڭ سۆزۈمگە،
قولغا ئېلىپ روماللار تۇتۇڭ ياشلىق كۆزۈمگە.

ئېشىپ تاغلار ئۈستىدىن بېرىپ يېتىڭ يۇرتۇمغا،
ياش يۈرەكتىن سېغىنىشلىق سالام ئېيتىڭ يۇرتۇمغا.

باغقا بېرىپ يەتكەندە گۈللەرنى ئۆپۈپ ئۆتۈڭ،
گۈل تۈۋىدە ئولتۇرغان دىلبەرنى سۆيۈپ ئۆتۈڭ.

تاغلار ئېشىپ ئۆتكەندە چېچەكلەرگە سالام دەڭ،
دەرد ـ ئەلەمدە ئۆرتەنگەن يۈرەكلەرگە سالام دەڭ.

زۇلۇم بىلەن ياردىن جۇدا مەھبۇبلارغا سالام دەڭ،
قاراڭغۇ زىنداندىكى مەھبۇسلارغا سالام دەڭ.

ھېچ نەرسىدىن غېمى يوق بېگىملەرگە سالام دەڭ،
ئاتىسى زىنداندا ئۆلگەن يېتىملەرگە سالام دەڭ.

ئېتىزدىكى ئەمگەكلىك دېھقانلارغا سالام دەڭ،
باغدا قان ـ قان يىغلىغان باغۋەنلەرگە سالام دەڭ.

يېتىم ئوغۇل، تۇل خوتۇن بىچارەمگە سالام دەڭ،
پارچە نانغا قۇل بولغان دىۋانەمگە سالام دەڭ.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

يات قوللىرىدا خارلانغان چىمەنگۈلگە سالام دەڭ،
نومۇس ئۈچۈن جان بەرگەن رەيھانگۈلگە سالام دەڭ .

زۆھرەسىدىن ئايرىلغان تاھىرلارغا سالام دەڭ،
تىلى باغلىق، دىلى داغلىق شائىرلارغا سالام دەڭ .

ھەر جايدا خار، ھەر نەگە زار زەئىپلەرگە سالام دەڭ،
ئۆزى مىسكىن، دىلى غەمكىن ئەدىبلەرگە سالام دەڭ !

1945 ـ يىل ئىيۇن، لەنجۇ

تاڭ شاماللىرى

يەلپۈنۈپ ئۆتكەن تاڭ شامالىرى ،
بىردەم قىشىمدا توختاپ ئۆتۈڭلار ،
يۈرەك زارىنى، ئاھ ۋە دەردىنى
مەرھەمەت ئەيلەپ ئاڭلاپ ئۆتۈڭلار !

ئېشىپ تاغلاردىن بېرىپ يەتكەندە
تەڭرىتېغىنىڭ ئېتەكلىرىگە،
يېپەك رومالدەك قولۇڭلار تەگسۇن
دەرد يېشى تامغان ئېڭەكلىرىگە .

تەسەللى ئوقۇپ، دەردىگە دەرمان،
غەيرەت قوشۇڭلار غەيرەتلىرىگە .
مۇڭلۇق سالاملار بېرىپ ئېيتڭلار
دەردمەن گۈللەرنىڭ چېچەكلىرىگە !

تاڭ ئاتىدۇ دەڭ، چېلىش قايىنغاچ،
ئىلى سۇلىرى دولقۇن ياسىغاچ .
دولقۇنغا ئېيتىڭ توختىماي ئۇرسۇن،
دولقۇنىنىڭ ۋاقتى قاراپ تۇرمىسۇن !

يىللاردىن بىرى تەۋرىگەن دېڭىز،
ئەمدى ۋاقتىدۇر ئوبدان ئېيتىڭىز.

قۇربانسىز دەۋا بولمىغان ھېچ چاغ،
بىز دەۋا قىلسپ، قانمىغان ھېچ چاغ .

مەنمۇ ياسايمەن تىلەكلىك دولقۇن،
ئۆزۈمگە لايىق سالىمەن شاۋقۇن .
شائىر تىلەيدۇ شۇنداق تىلەكنى،
خىيالدىكى ئۇ بىر كېلەچەكنى .

يەلپۈنۈپ ئۆتۈك تاغلار بېشىدىن،
تاغلاردىن ئۆتكەچ جەڭچى قېشىدىن .
مەنمۇ راسلىدىم ئۆتكۈر قىلىچىم،
ئۆتەشكە تەييار ئۇلۇغ بۇرچۇم !

1945 ـ يىل 15 ـ ئىيۇن، لەنجۇ

تەلكە ھەققىدە قوشاق

تەلكىنىڭ داۋانى بار،
ئۈستىدە تۇمانى بار.
سايرام كۆلگە پاتقۇسىز
ھەسرەتتۇ ئارمانى بار.

تەلكە دېگەن ئېگىز تاغ،
ئېتەكلىرى چىمەن ـ باغ.
باشتىن ئۆتكەن كۈنلەرنىڭ
ئاجايىپ بايانى بار.

تەلكىدىن ئۆتەر چاغدا،
قالاتتى يۈرەك داغدا.
ئوقۇپ ـ ئوقۇپ يىغلايتتۇق،
ھەسرەتلىك داستانى بار.

ئەمدى تەۋرەپتۇ سايرام،
تەلكىدە بولۇر بايرام.
بايرامنى قىزىتماققا
جان تىككەن ئوغلانى بار.

تۇغلۇقنىڭ ئەۋرىلىرى،
سادىرنىڭ نەۋرىلىرى،

ئات چاپتۇرۇپ ھەر تاڭدا
توزۇتقان توزانى بار.

ئېلاخۇن ئۆتكەن يولدا،
ئاپتومات تۇتقان قولدا .
داۋان ئاشقان ئەرلەرنىڭ
ھەر تاشتا نىشانى بار.

چەكمەن كىيگەن ئەرلەرنىڭ،
جەڭگە كىرگەن شىرلارنىڭ
ھەر تۇپ قارىغاي تۈۋىدە
تامچە ـ تامچە قانى بار.

يېشىل بەرقۇت يەرلەرنىڭ،
پاك ۋىجدانلىق ئەرلەرنىڭ
نومۇس ئۈچۈن جان بەرگەن
ئۇنتۇلماس قۇربانى بار.

تەلكە ئۆزى بىر داۋان،
ئەمدى سۈرگۈسى دەۋران .
بۇ دەۋرانغا ئاتالغان
بۇزۇلماس پەيمانى بار.

1945 ـ يىل 20 ـ ئىيۇن، لەنجۇ

ئايلىناي

ئەي ئەزىز يۇرتۇم، سېنىڭ باغچە ـ سارايىڭدىن ئايلىناي،
زەپىران تۈسلۈك سېنىڭ غەمكىن چىرايىڭدىن ئايلىناي.
قوينۇڭدىكى ئالتۇن ـ كۈمۈشلۈك تاغلىرىڭدىن ئايلىناي،
كۆكسۈڭدىكى لەختە ـ لەختە قان داغلىرىڭدىن ئايلىناي.
دەريايىڭدا مۇڭلىنىپ ئاققان سۈيۈڭدىن ئايلىناي،
قايغۇ ـ ماتەم، غەمگە چۆمگەن ناخشا ـ كۈيۈڭدىن ئايلىناي.
سۇمبۇل چاچلىق، قەلەم قاشلىق قىزلىرىڭدىن ئايلىناي،
ئانىلىق دەردىدە قالغان قان ئىزلىرىڭدىن ئايلىناي.
تىلى ياغلىق، دىلى داغلىق شائىرلىرىڭدىن ئايلىناي،
زۆھرەسى يوق ناتىۋان تاھىرلىرىڭدىن ئايلىناي.
ئايلىناي، يۇرتۇم ئايلىناي، ئالىملىرىڭدىن ئايلىناي،
تىلى يۇمشاق، دىلى قاتتىق زالىملىرىڭدىن ئايلىناي!

1945 ـ يىل 20 ـ ئىيۇل، لەنجۇ

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com